

„Az egész múzeumi élményt immerzívnek képzeljük el” – beszélgetés a budapesti Light Art Museumról

Új, itthon egyedülálló, de világviszonylatban is párját ritkító magánmúzeum nyitotta meg kapuit tavaly Budapest szívében, a Hold utcai piac egykori épületében.

hirdetés

Az új intézmény – a Light Art Museum (LAM) – gyorsan közkedveltté vált a budapestiek, és az idelátogató bel- és külföldi turisták körében: már első kiállításuk is több, mint 200 ezer látogatót vonzott, a jelenleg zajló második tárlatra pedig időarányosan eddig még többen voltak kíváncsiak – ilyen számokkal csak a nagy fővárosi múzeumok blockbuster tárlatai büszkélkedhetnek. Vida Szabolccsal, a múzeum művészeti vezetőjével és Bencsik Barnabással, a mostani kiállítás egyik kurátorával a LAM létrejöttének hátteréről, az intézmény különleges profiljához kapcsolódó kihívásokról és a jövőbeli tervekről is beszélgettünk.

– **Artportal (AP):** Talán sokaknak tudunk még újat mondani, ha felelevenítjük a [Light Art Museum](#) létrejöttének történetét. Hogyan, mikor alakult ki az elképzelés, hogy érdemes lenne a hazai múzeumi palettát egy ilyen különleges intézménnyel gyarapítani?

– **Vida Szabolcs (V.Sz.):** Néhány éve, 2020 körül merült fel tulajdonosainkban a gondolat, hogy létre kéne hozni egy alapvetően immerzív térként funkcionáló, fényfestéseknek helyet adó teret és innen indulva jutottunk el végül a fényművészeti múzeumig, ami már ennek az izgalmas műfajnak nemcsak a kreatívipari megjelenéseivel, hanem a kortárs képzőművészeti aspektusaival is foglalkozik, azok befogadó tereként funkcionál. Az ötlet persze nem a semmiből született; az egyik ötletgazda, L. Laki László cégének fő profilja már a 90-es években a partiszervezés volt, aminek természetesen fontos eleme volt a partik látványvilágának megteremtése, azaz harminc éves kötődése van ehhez a világhoz. László tagja volt annak a kisebb közösségnek, amelyik szinte folyamatosan VJ-zett. Nagyon szívébe zárta ezt a világot és rengeteg energiát fektetett bele. De hasonló mondható el egy másik társtulajdonos alapítóról, Klinkó Györgyről is. Ő is részt vett a VJ kultúra terjesztésében, Lászlóval közösen szervezte a különböző támogató, tudásmegosztó eseményeket, VJ tornákat. Közös bennük egyébként az is, hogy mindketten műgyűjtők.

Vida Szabolcs és Bencsik Barnabás, a Light Art Museum jóvoltából

Ezek a kötődések voltak a kiinduló pontok, ezekből fejlődött ki később a szándék tárgyi alapú művek bemutatására, a képzőművészet felé történő nyitásra. Ehhez persze alkalmas helyszínre volt szükség; ennek keresése során került képbe a Hold utcai piac, ami a Covid alatt bezárt és utána már nem is nyitott ki újra. Ez az épület, a maga központi elhelyezkedésével, méreteivel és belső, egymástól jól elkülönülő egységek – az egykori standok – alkotta szerkezetével megfelelőnek tűnt, még úgy is, hogy műemléki jellege szigorú megkötésekkel is járt, azaz fantáziánk nem szárnyalhatott teljesen szabadon. Az épület a kerületi önkormányzat tulajdona, tőle béreljük. Az egykori piac belső terét úgy tudtuk alkalmassá tenni kiállításaink céljaira, hogy megőriztük és talán a korábbiaknál jobban érzékelhetővé is tettük építészeti értékeit.

– **AP:** Szabolcs, művészeti vezetőként Te szinte kezdettől fogva részese vagy a projektnek. Milyen út vezetett idáig?

– **V.Sz:** Sok olyan dologgal foglalkoztam, aminek most jó hasznát vehetem. A METU fotográfia képzése a konceptuális művészettel való megismerkedést segítette, majd a MOME média design szakán a művészet és a tudomány-technika kapcsolódási pontjaival foglalkozhattam. Az FKSE vezetőségében, illetve az OFF Biennálét szervező csapatban – de ugyanígy a művészeti szférán kívül is – projektmenedzseri tapasztalatokat is szereztem; talán mindennek együtt köszönhető, hogy a LAM létrehozói felajánlották az együttműködést s tették ezt egy olyan pillanatban, amikor még nem a készbe csöppentem bele, hanem magam is részese lehettem a kreatív munkának.

– **AP:** A fényművészet talán még nem mindenki számára ismert fogalom, s aki úgy véli, ismeri, sokszor talán az sem ugyanazt érti alatta. A Ti értelmezéseitekben mi tartozik ebbe a kategóriába?

– **Bencsik Barnabás (B.B.):** A fényalapú, a fénnel, mint médiummal foglalkozó művészet a kortárs képzőművészet egy rendkívül izgalmas szegmense, ami valahol a képzőművészet, a kreatívipar, a tudomány és technika határmezsgyéjén helyezkedik el, rengeteg határátjárást lehetővé téve. Kialakulása a XX. században együtt járt a technológia fejlődésével és azoknak a művészek, akik elkezdtek – ezúttal a szó szoros értelmében – a fény felé fordulni, automatikusan a technológia felé is kellett fordulniuk, azaz saját koruk gyermekeként elkezdtek más eszközöket birtokba venni, bevonni a gondolkodásukba, a kreatív folyamatokba, mint amilyenek a képzőművészetben addig megszokottak voltak. Ebben a XX. században Magyarországról elszármazott alkotók nagyon intenzíven jelen voltak, sőt gyakran úttörő szerepet játszottak – gondoljunk csak Moholy-Nagyra, Kepesre, Schöfferre. De nagyon látványosan jelent meg a kor szelleme például Vasarely munkáiban is, aki persze nem volt fényművész, de nem véletlenül szerepel ő is a mostani kiállításunkon. Az ő munkásságukra épít a XX. század vége, illetve napjaink kreatíviparának, a látvánnyal, a „spektákulummal” való foglalkozásnak az egész esztétikája.

Ami most történik, az tulajdonképpen visszamenőleg is segíti a XX. századi művészet értelmezését, annak megértését, hogy mi honnan hová vezet

és még inkább felértékeli az említett magyar, illetve magyar származású mesterek munkásságát, hiszen nyilvánvalóvá teszi azt az egyenes vonalat, ami az ő filozófiájukat, gondolkodásmódjukat, alkotásaikat összeköti azokkal a mai kreatív alkotókkal, akik a tömegkultúrába kezdték átültetni az ő látásmódjukat és a technológia fejlődésének eredményeképp a 90-es évektől egyre szemkápráztatóbb, kivitelezésükben egyre tökéletesebb látványokat állítottak elő. Ezt az organikus folyamatot, ezeket a kapcsolódási pontokat kívánja bemutatni állandó, intézményesült formában a Light Art Museum, és az előbb mondottak, úgy gondolom, feltétlenül indokoltá teszik, hogy egy ilyen múzeumnak Budapest adjon otthont.

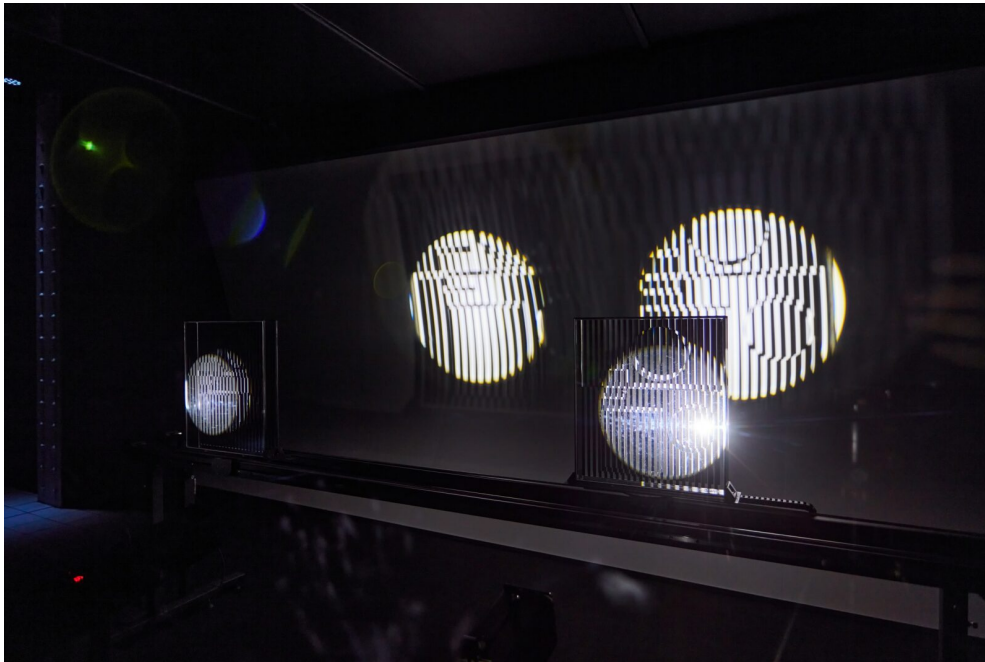
A Light Art Museum bejárata, fotó: Bíró Dávid/Light Art Museum Budapest

De hogy visszatérjek eredeti kérdésedre: a fényművészet egy nagyon nehezen definiálható kategória. Egyfelől van ez a nagyon erős, látványos kreatívipari showbiznisz, ami egy popkulturális, tömegkulturális jelenség, és mint ilyen, más megközelítést igényel, mint egy autonóm művészeti alkotás, amely történetesen fényt használ. Számomra azért volt nagyon izgalmas ez a munka, mert a szándékok alapvetően az előbbi irányból jönnek, de abba az irányba tartanak, ahol én is mozgok, azaz az autonóm kortárs művészet közege felé, ahol szintén létrejöttek már nagyon látványos, de a „magas művészet” kontextusában megjelenő művek. Az igazi kihívás ebben a kurátori munkában éppen az volt, hogy egy platformra hozzuk ezt a két, párhuzamosan, de hasonló eszköztárral és gondolkodásmóddal működő területet; megmutassuk, hogy hasonló intellektuális, esztétikai töltettel rendelkeznek, érzékelhetővé tegyük, hogyan hatnak egymásra és milyen állításokat fogalmaznak meg napjainkkal, a 20-as évekkel kapcsolatban. A kiállítás előkészítése során sokszor számomra korábban ismeretlen szubkulturákból „vadásztunk le” olyan teljesítményeket, melyekről úgy éreztük, komoly hozzájárulást jelentenek a kortárs művészeti diskurzushoz.

Annak, hogy intézményünket múzeumnak hívjuk, van egy erős, szimbolikus, presztízsértékű üzenete; a pozicionálás ebbe az irányba tart és ezt a gazdag magyar tradíciók teljesen legitimé is teszik. Egyik törekvésünk az, hogy azon alkotók kreativitása, akik a popkultúrában már teljesítettek, de úgy érzik, hogy más is van bennük, teret kapjanak egy másfajta kontextusban is. Másfelől

láttatni szeretnénk azt is, hogy milyen komoly hatással vannak a tudományos, elsősorban a természettudományos kutatások eredményeként születő technológiák a művészek gondolkodásmódjára.

Érdekes látni és bemutatni azt, hogy milyen új alkotásokat hoznak létre a tudományok által inspirált művészek; ezek a művek adott esetben sokkal több ember számára, sokkal látványosabban tudnak megjeleníteni egy-egy új tudományos állítást, mint mondjuk egy száraz kvantummechanikai képlet.

Victor Vasarely: HOLL, 1954-55/1990, multiplika, szitázott plexiüveg,
fotó: Bíró Dávid/Light Art Museum Budapest

– **AP:** *Mennyire számít ma még ritkaságnak egy ilyen profilú múzeum a világban?*

– **B.B.:** Olyan helyekből ma már elég sok van, ahol a szórakoztatóipar immerzív technológiáját alkalmazzák; az elmúlt 4-5 évben e téren robbanásszerű fejlődés következett be. Rendkívül látványos, a látogatót valósággal beszippantó kiállítások, mondhatni, vizuális orgiák jöttek létre például olyan neves művészek életművének újfajta bemutatására, mint Van Gogh vagy Klimt. Ezeken a tárlatokon megszűnik a tér, az egész környezet érzékelése, a tudat egy másfajta állapotba kapcsol, és ez rendkívüli módon megmozgatja az emberek fantáziáját. New Yorkban, Párizsban, Tokióban, Londonban és másutt is vannak már olyan helyek, melyek kifejezetten erre szakosodtak; a legújabb szenzáció e téren az utóbbi hónapokban berobbant Las Vegas-i [Sphere](#). Az ilyen tárlatokat előállító piacvezető stúdiók a mi terveinkben is szerepet játszanak; számunkra elsősorban az az érdekes, hogyan hat az ő tevékenységük a kortárs művészeti gondolkodásra.

– **V.Sz.:** Hadd tegyem hozzá, hogy a mi technikai felkészültségünk szerencsére lehetővé is teszi ezeknek a stúdióknak a bevonását, hiszen meg tudunk felelni az általuk támasztott követelményeknek. Sőt, a már az első kiállításunkon megismert központi szivar formájú felfújt terünk „bejátszása” technológiai szempontból még őket is kihívás elé állítja.

Kifejezetten fényművészeti múzeumról a németországi Unnában tudunk; az ottani [Zentrum für Internationale Lichtkunst \(ZILK\)](#) tradicionálisabb felfogású, de ez

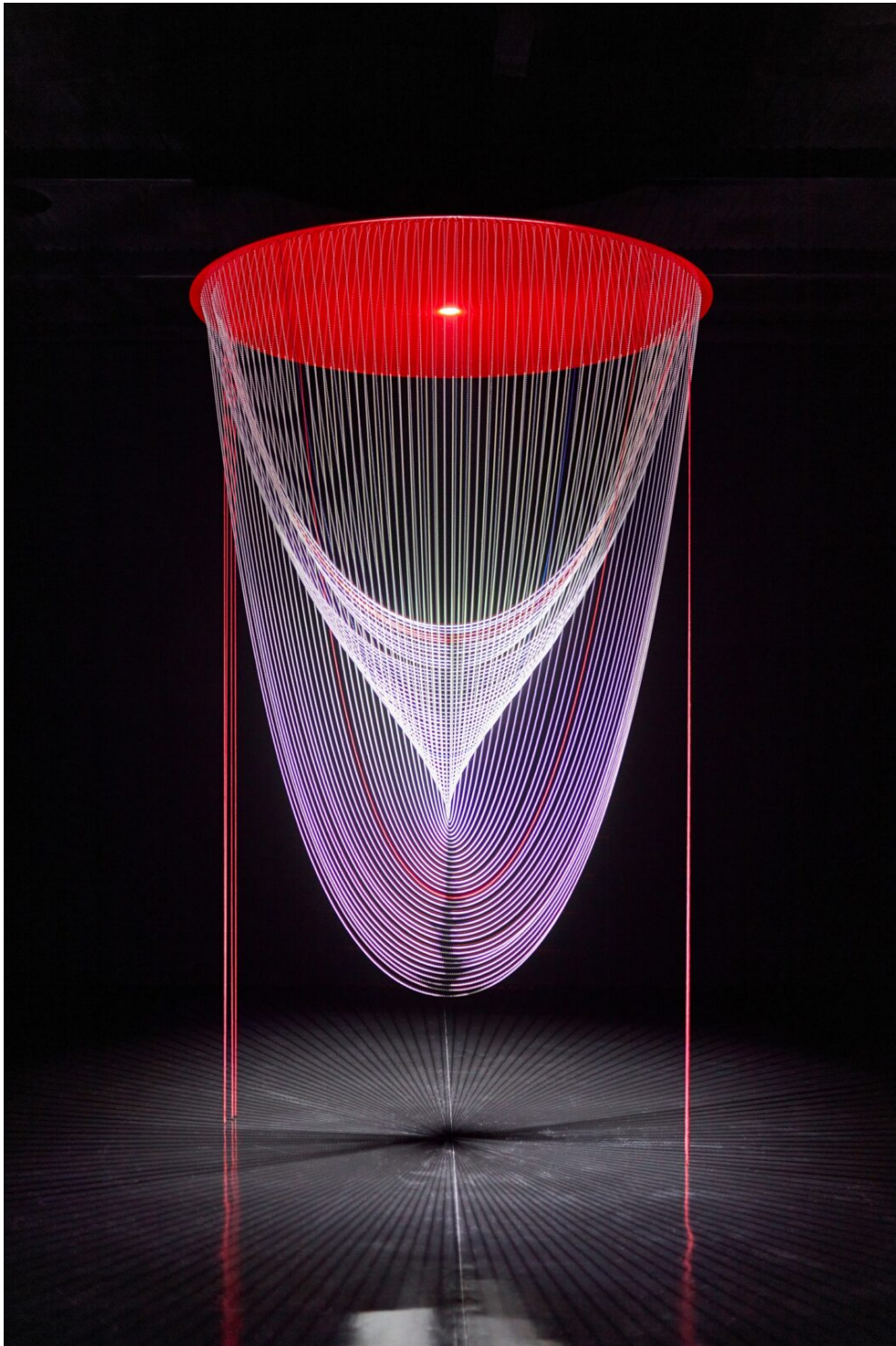
abból is adódik, hogy jóval régebben, még 2001-ben nyitotta meg kapuit a látogatók előtt.

– **AP:** *A LAM, ahogy hangsúlyoztátok is, nevében is múzeum. A nagyközönség ebből egyelőre időszaki kiállításokat lát, ezekre kölcsönzött, másutt már bemutatott vagy kifejezetten ide készült munkákkal. Egy múzeum azonban feltételezi saját állandó gyűjtemény meglétét vagy legalábbis egy ilyen létrehozásának szándékát. Van ilyen terv, vagy a LAM „csak” kiállítótérként működik?*

– **V.SZ.:** E téren már ma is többről beszélhetünk, mint pusztán elképzelésről, hiszen

túl vagyunk az első lépéseken saját kollekciónk kialakításában.

Máris több alkotást mondhatunk magunkénak, olyan kiváló művészekről, mint például Borsos Lőrinc, Mátrai Erik vagy Sztojánovits Andrea. Ez a gyűjtemény főként a kiállításaink kapcsán bővül majd; az ott szereplő és elérhető művekből vásároljuk meg azokat, melyek jól illeszkednek a kollekción már meglévő darabjaihoz. Jelenleg az út kezdetén vagyunk, de célunk egy nagyon komoly gyűjtemény felépítése. Közben sok mindent meg kell tanulnunk, hiszen ezeknek az alkotásoknak a bemutatása, állagmegóvása, tárolása, esetenként szükségessé váló restaurálása a hagyományos képzőművészeti alkotásoknál megszokottól merőben eltérő know how-t igényel.

Zilvinas Kempinas: Nautilus, 2021, installáció, fotó: Bíró Dávid/Light Art Museum Budapest

– **AP:** Ezeknek a nagyszabású kiállításoknak az előkészítése nyilván rengeteg időt és energiát köt le és az is természetes, hogy egy múzeum elsősorban a kiállításain keresztül kommunikál a látogatóival. Jut-e emellett kapacitás arra, hogy egyéb programokat is kínáljatok?

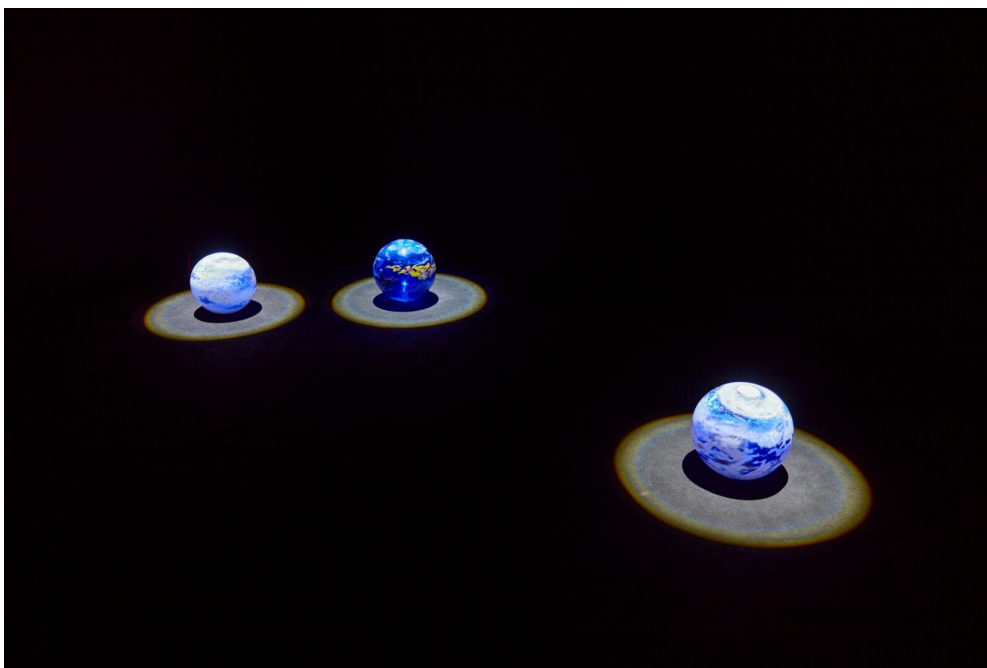
– **V.SZ.:** Az éves „nagy” kiállítások mellett egyéb programokat is tervezünk, köztük olyanokat is, melyekbe bevonjuk a kiállításokon szereplő művészeket is. Létre kívánunk továbbá hozni egy project space-t, ahol – a „nagy” kiállításokat kiegészítve

– lehetőséget tudnánk biztosítani a hazai szcénára, vagy a régió fiatal, feltörekvő művészeinek bemutatkozásához. Ehhez persze alaposan át kell gondolnunk a rendelkezésre álló tereket, de szerencsére van még lehetőség – akár az alagsorban is – a további terjeszkedésre. Tárlatvezetéseket a kezdetektől fogva rendszeresen tartunk és olyan rendezvényeket is tervezünk, melyeken az érdeklődők a kiállító művészekkel találkozhatnak.

A „kiállításokon túli” terveinknek van egy, inkább a szakmának szóló vonulata is.

Középtávon szeretnénk, ha a múzeum bázisán létrejönne egy tudásközpont.

A LAM-ban napról napra olyan speciális tudás halmozódik fel, amit mindenképpen érdemes megőrizni, gondozni, hozzáférhetővé tenni. Ebben mi magunk is támogatóként jelenünk meg – mint ahogy a kiállításainkon is szerepel jó néhány olyan mű, amelyek megszületését mi segítettük a produkciós költségekhez való hozzájárulással. Szeretnénk masterclass-okat indítani, ahová a nemzetközi élmezőnyhöz tartozó művészek, elméleti és gyakorlati szakemberek látogatnának el és osztanák meg tapasztalataikat fiatal, pályakezdő művészekkel. Ez annál is fontosabb, mert az ezekhez a területekhez szükséges speciális tudás a hagyományos művészeti képzés keretében nem, vagy csak kisebb részben szerezhető meg. Nálunk megteremtődött és folyamatosan bővül az a háttér – a technológia, a kiállítások, az egyre szélesebb hazai és nemzetközi kapcsolatrendszer –, ami egy ilyen tudásközpont működtetéséhez szükséges.

Svätöpluk Mikyta: On Fragility, 2021, üveggömbök,
fotó: Bíró Dávid/Light Art Museum Budapest

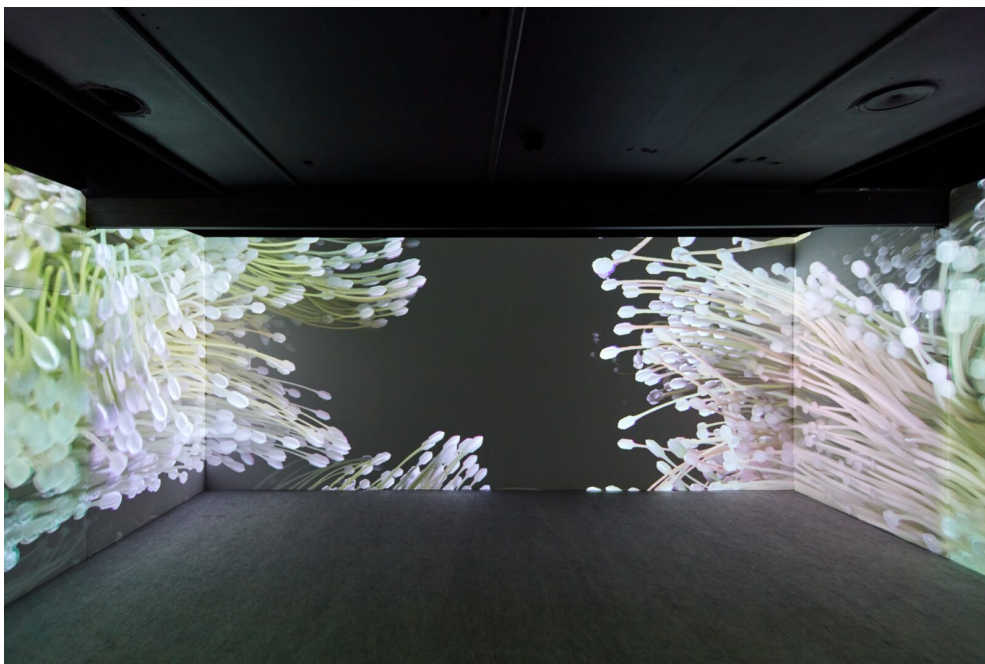
– **AP:** *Mit tudtok – számukon túlmenően – a látogatóitokról?*

– **V.SZ.:** Első kiállításunkat a vártnál és remélnél is többen, több mint 200 ezren látták. Látogatóink túlnyomó többsége magyar és nagyon jó jel, hogy máris kezd kialakulni a törzsközönségünk. Azok közül, akik látták az első kiállításunkat, nagyon sokan megnézték már a mostanit is. Örülünk annak, hogy látogatóink között nagyon sok a fiatal. Különösen nagy számban jönnek, csoportosan is, a művészeti felsőoktatási intézmények hallgatói. A rendszeres és az eseti múzeumlátogatók közötti arányokról nincsenek pontos számaink, de az látszik, hogy hozzánk olyanok is nagy számban jönnek, akik egyébként nem gyakori látogatói a művészeti múzeumoknak, azaz a látogatók „háttere” éppoly különböző, mint a bemutatott művek alkotóié.

Bizonyára neked is feltűnt, hogy a szájtunk is, és minden, a kiállításainkon megjelenő szöveg is kétnyelvű – magyar és a angol –, ami önmagában is jelzi azt a törekvésünket, hogy felhívjuk magunkra a Budapestre látogatók figyelmét is, akik aztán továbbviszik hírünket a világban. E téren nincs olyan eredmény, ami ne lenne tovább javítható, de azért már ma is nehéz úgy átmenni a kiállítótéren, hogy ne találkoznánk külföldi érdeklődőkkel.

– **AP:** *A jelenleg futó, májusig még megtekinthető kiállításokról most nem beszélénk, hiszen azt szeptemberi megnyitása után már részletesebben **bemutattuk**, ejtsünk viszont néhány szót a jövő évi tervekről. Kiállításaitokat látva a laikus számára is nyilvánvaló, hogy létrehozásuk az átlagosnál jóval hosszabb időt vesz igénybe, ami viszont azt is jelenti, hogy már nyilván javában dolgoztok a következő kiállítás előkészítésén. Mi az, amit ma már tudni lehet róla?*

– **V.SZ.:** Valóban tervezzük már a következő tárlatot, mely akkor valósulhat meg, ha a kerületi önkormányzattal meg tudjuk hosszabbítani a bérleti szerződést. Úgy gondolom, erre jó esélyeink vannak, hiszen a kultúráközvetítés területén hiánypótló intézményt hoztunk létre, százezrek ismerkednek meg ezzel a művészeti ággal a munkánknek köszönhetően. Mindemellet aktivan támogatjuk a magyar művészeti közösséget és erős oktatási programot építünk azért, hogy a pályára készülők is nagyobb eséllyel tudjanak majd a nemzetközi porondra lépni. Hosszú távra tervezünk; úgy gondoljuk, hogy az értékeremtés és a tér revitalizációja a kerület és Budapest számára is hasznos.

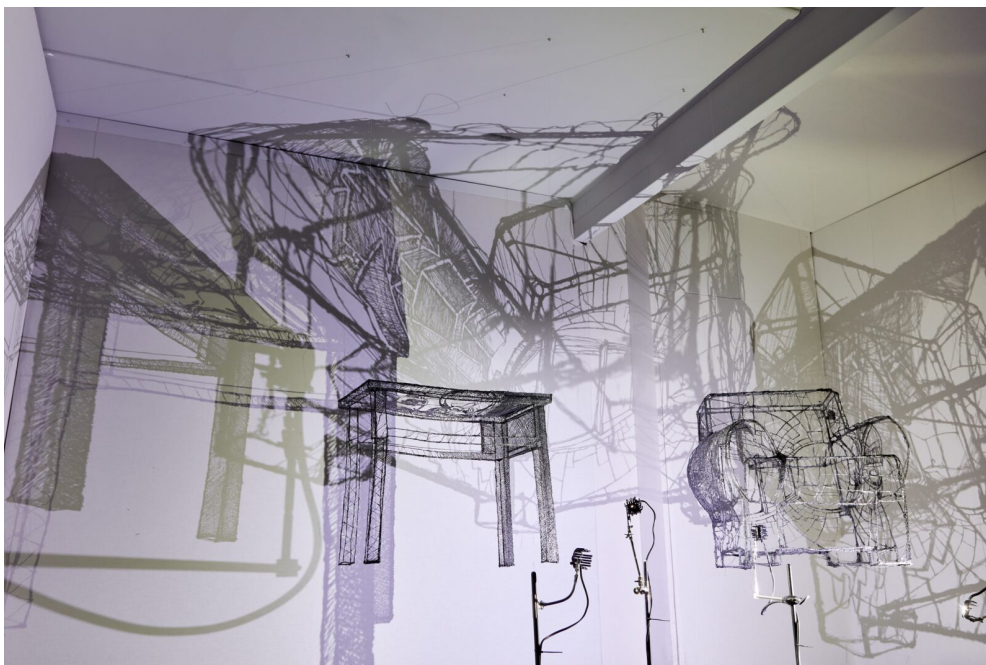
ZÜNC Studio: Fotosystem II., 2022, immerzív videoinstalláció,
fotó: Bíró Dávid/Light Art Museum Budapest

Az új tárlat megnyitását a nyár végére, ősz elejére tervezzük és már valóban gőzerővel dolgozunk rajta. Úgy néz ki, hogy a LAM együttműködése a mostani kiállítás két kurátorával, azaz Szalai Borbálával és velem, folytatódni fog; mi kaptunk felkérést az új tárlat megrendezésére is. Terveink szerint a tudományos megalapozottságú művészet, a művészet és a tudomány kapcsolata áll majd a középpontban. Természetesen ismét egy nemzetközi dimenziójú kiállításban gondolkodunk, felhasználva a mostani tárlat szervezése során szerzett tapasztalatokat. Úgy látjuk például, hogy a fókuszba állítani kívánt vonulat, a művészet tudományos megalapozása nagyon erős például Hollandiában, ahol az úgynevezett „ArtScience”, mint egy új művészeti megközelítés már része az akadémiai képzésnek is.

Olyan munkákat szeretnénk bemutatni, melyek nemcsak a hagyományos esztétikai paradigmákon alapulnak, hanem létrejöttükben a tudományos megközelítéseknek is komoly szerepe van.

És persze fontos kritérium, – ez evidencia, de azért hangsúlyozom –, hogy a művek a sötétben is láthatóak legyenek, hiszen a LAM kiállítóterének, a hagyományos white cube helyét átvevő black boxnak olyan erős az atmoszférája, hogy az egy szempillantás alatt egészen más dimenzióba helyezi a látogatókat is –, akik ezt egyébként rendkívüli módon élvezik. A zsilipajtón belépve egy más világba érkezik az ember, ahol sokkal könnyebben ráhangolódik a hétköznapiól eltérő gondolkodásmódokra és a mindennapi tapasztalatoktól eltérő valóságelemekre, amelyeket a kiállított munkák felmutatnak.

– **V.Sz.:** Valóban nagyon fontos, hogy bátran kísérletezzünk, olyan új utakat próbáljunk ki, melyek segítik a befogadást és meg tudják szólítani azokat is, akik nem feltétlenül tartoznak a rendszeres múzeumlátogatók közé. Azok számára is szeretnénk élménnyé, szerethető dologgá tenni a múzeumba járást, akik kultúrafogyasztásában eddig ez nem játszott szerepet. Nemcsak egy-egy teret akarunk immerzívvé tenni, hanem az egész múzeumi élményt ilyennek képzeljük el.

Várnai Gyula: Tárgyi emlékek, 2023, fényinstalláció, 3D tollrajz (PLA),
fotó: Bíró Dávid/Light Art Museum Budapest

– **AP:** Milyen benyomásokat szerezhetnek a kiállításaitokról azok, akik nem jutnak el a múzeumba?

– **V.Sz.:** Minden kiállításunkhoz készül a shopunkban megvásárolható katalógus – a mostani tárlaté éppen ezekben a napokban jelent meg. A katalógusokat elküldjük könyvtáraknak, egyetemeknek is – fontos számunkra, hogy kiállításaink anyaga kutathatóvá váljon. Másfelől a kiállító művészekkel olyan videókat készítünk, melyeken maguk mutatják be a tárlatokon szereplő munkáikat – ezekből ma már mintegy harmincat lehet megnézni a YouTube csatornánkon –, a mostani kiállításához pedig egy hosszabb bevezető videó is készült, amelyben a két kurátor, Szalai Borbála és Bencsik Barnabás tart tárlatvezetést. Ez a videó a szájunkon érhető el, csakúgy mint egy másik, rövidebb anyag, ami a kiállítás előkészítésébe, a színpalak mögé enged bepillantást. Maguk a kiállított munkák is felkerültek a szájunkra, azokkal a rövid tanulmányokkal együtt, amelyek a kiállítótér falain is olvashatók. De bármennyire is közhelynek hangzik, hozzá kell tennem, hogy ezek együtt sem pótolhatják a személyes látogatás élményét – különösen nem, ha ennyire dinamikus, mozgásban lévő, rendkívül látványos tárlatokról van szó.

Borítókép: Philip Vermeulen: *Whether Weather*, 2020, installáció, fotó: Bíró Dávid/Light Art Museum Budapest